

Suomen ASH ry:n asiantuntijalausunto: hallituksen esitys tupakkalain muuttamiseksi

HE 221/2024, Sosiaali- ja terveysvaliokunta 28.2.2025

Professori Pekka Puska, puheenjohtaja, Suomen ASH ry

Anne Taulu, toiminnanjohtaja, Suomen ASH ry

Suomen ASH ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä tupakkalain muuttamiseksi ja toteaa, että lakiesityksessä on useita tärkeitä kohtia, joilla pyritään suojelemaan lapsia ja nuoria.

Suomen ASH ry muistuttaa kuitenkin, että tupakkalain tavoitteena on tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppuminen. Tupakkalain tavoitteen mukaisesti Suomen ASH ry vastustaa nikotiinituotteiden myynnin laajentamista nikotiinipusseihin. Mikäli nikotiinipussien myynti halutaan kuitenkin sallia, on tärkeää, että nikotiinipussit tuodaan tupakkalain piiriin ja säädellään mahdollisimman tiukasti nuorisokäytön torjumiseksi. Nikotiinipussien myynnin vapautuminen Suomessa lisää todennäköisyyttä, että tuotteista muodostuu lapsille ja nuorille uusi väylä nikotiiniriippuvuuteen ja muiden tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön. Sen vuoksi nikotiinipusseja tulisi säännellä tiukasti ja mahdollisimman yhdenmukaisesti muiden tupakka- ja nikotiinituotteiden kanssa.

Suomi on ratifioinut vuonna 2004 tupakoinnin torjuntaa koskevan Maailman terveysjärjestön (WHO) puitesopimuksen. Se velvoittaa tehokkaiisiin toimiin nykyisten ja tulevien sukupolvien suojaamiseksi tupakalta ja nikotiiniriippuvuudelta. Monet maat ovat kieltäneet nikotiinipussit (mm. Norja, Belgia, Saksa) tai ovat suunnitelleet sitä (Iso-Britannia), jotta olisi mahdollista ehkäistä nikotiinipussien käytön yleistymisen nuorten keskuudessa. Aloittamisen ehkäisy on ollut yksi tupakkapolitiikan kulmakivistä. Suomi sai vuonna 2020 Maailman terveysjärjestöltä tunnustuksen pitkäjänteisestä työstä sekä esimerkillisistä toimista nuorten suojaamiseksi. Nyt on tärkeää varmistaa, että emme poikkea tältä tieltä.

Tunnusomaiset maut ja tuoksut

Tupakkalaissa on kielletty tunnusomaiset tuoksut ja maut savukkeissa, kääretupakassa sekä sähkösavukkeissa käytettävissä nikotiinittomissa ja nikotiinipitoisissa nesteissä. Kaikkien tupakka- ja nikotiinituotteiden säätelyn tulisi olla yhdenmukaista, sillä mikään niistä ei ole haitaton tuote. Tutkimusten mukaan juuri makuaineet houkuttelevat nuoria kokeiluihin ja käyttöön. Makuaineiden – myös mentolin ja mintun – salliminen nikotiinipusseissa on ristiriidassa hallituksen esityksen tavoitteen ”ehkäistä nuorisokäyttöä” kanssa. Edelleen nikotiinipusseissa käytettävät aromiaineet todennäköisesti lisäävät nikotiinipussien myrkyllisyyttä, sillä osa käytettävistä makuaineista vahvistaa myös nikotiinin imeytymistä. Esimerkiksi mentoli itsessään voimistaa nikotiinin vaikutusta aivoihin ja voi tehdä käyttäjästä entistä riippuvaisempia.

Nikotiinimäärä

Nikotiiniriippuvuuden riski kasvaa nikotiinimäärän kasvaessa, mutta nikotiiniriippuvuus voi syntyä nuorilla jo muutaman kokeilukerran jälkeen. Esitetty nikotiinipitoisuuden enimmäismäärä 16,6 mg/g on liian korkea. Tutkimusten perusteella nikotiini näyttää imeytyvän nikotiinipusseista paremmin ja aikaansaavan korkeamman huippupitoisuuden veressä kuin nuuska. Nikotiini aiheuttaa merkittäviä haittoja elimistössä jo pieninä pitoisuuksina ja lasten ja nuorten aivot reagoivat sille erittäin herkästi. Muutokset saavat aikaan pitkäkestoista tarkkaavaisuuden vajetta sekä altistavat nikotiiniriippuvuudelle, ahdistus- ja masennusoireille ja muiden päihteiden käytölle.

Matkustajatuonti

Savuttomien nikotiinituotteiden matkustajatuonnin rajaksi hallitus esittää 1000 grammaa. Sen lisäksi matkustajatuontina saa purutupakkaa, nenänuuskaa ja suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa tuoda omaan käyttöön 1000 grammaa. Hallituksen esittämä matkustajatuontimäärä, kaksi kiloa, on todella paljon.

Tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ehdotukset

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistä pohtinut työryhmä teki perusteellista työtä Suomessa tarvittavien lisätoimien tunnistamiseksi. Näiden ehdotusten nopea lakivalmistelu on välttämätöntä.

Ostoikäraja

Koska hallituksen esityksen ja tupakkalain tavoitteen tarkoituksena on ehkäistä savuttomien nikotiinituotteiden käyttöä nuorilla, tulisi tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmän ehdotuksen mukaisesti nostaa tupakka- ja nikotiinituotteiden ostoikäraja 20 vuoteen mahdollisimman pikaisesti.

Suomen ASH ry esittää, että uudistettavaan tupakkalakiin (HE 221/2024) tulisi tehdä seuraavat muutokset, jotta nykyisiä ja tulevia sukupolvia voidaan suojata tupakalta ja nikotiiniriippuvuudelta:

1. **Savuttomista nikotiinituotteista tulisi kieltää kaikki makuaineet, myös mentoli ja minttu.** Vain tupakan maku tulisi sallia, sillä myös mentoli ja minttu houkuttelevat lapsia ja nuoria.
2. **Savuttomien nikotiinituotteiden nikotiinipitoisuuden enimmäismääräksi tulisi sallia korkeintaan 8 mg/g.** Esitetty nikotiinipitoisuuden enimmäismäärä 16,6 mg/g on aivan liian korkea.
3. **Savuttomien nikotiinituotteiden matkustajatuonnin rajaa tulisi laskea.** Esitetty matkustajatuonnin määrä on todella suuri.

Suomen ASH ry pitäisi tärkeänä, että tämän lakikäsittelyn yhteydessä valiokunta hyväksyisi lausuman, jossa hallitus velvoitettaisiin valmistelevaan sosiaali- ja terveysministeriön asettaman tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistä pohtineen työryhmän lakimuutosesitykset, ja erityisesti myynti-ikärajan noston 20 vuoteen mahdollisimman pikaisesti.